

K e r t o m u s Tenholan Bonäsin Lillmalmsbackenin viikinkiajan kalmiston kaivauksesta kesäkuun 5 - 7 p:nä 1941. Liitteet: 5 karttaa ja valokuvalevyt 13259- 13264. Löydöt 11284: 1- 133.

Syksyllä 1940 ilmoitti kansakoulunopettajatar neiti Anna Nyström puhelimitse Tenholan Bonäsistä, että teurastaja Elis Lindqvist oli kotitalonsa, Bonäsin Östergårdin, maalta tietä tasottaessaan ja oikaistessaan löytänyt joukon muinaisesineitä Lillmalmsbacken - nimiseltä mäeltä. Myöhäisen sateisen vuodenajan vuoksi lykättiin paikan tutkiminen seuraavaan kevääseen Lindqvistien neiti Nyströmille vakuutettua, ettei paikalla enää ennen sitä tultaisi töitä jatkamaan. Löydöt neiti Nyström toi museoon 20/9 - 40, ja ne osoittautuivat viikinkiaikaisiksi (KM 11230). - Paikan kaivaus otettiin sitten Esihistoriallisen osaston seuraavan kesän työohjelmaan, ja allekirjoittanut suoritti sen 5-7 p:nä kesäkuuta.

Löytöpaikka on entuudeltaan tunnettu Lillmalmsbacken, kallio-
peräinen katajaa ja matalaa ruohoa kasvava mäki, jolla Tenho-
lan ^{Bonäsin} kansakoulu sijaitsee (levyt 13259/61). Täällä kaivoi professori Hackman v. 1899 koulun nykyisellä paikalla tai aivan sen vieressä neliskulmaisen kivilatomuksen 4-500-luvuilta. Uusi löytöpaikka on tästä itäänpäin, nykyisen koulun alueen ulkopuolella, mutta lähellä sen raja-aitaa, Östergårdin puolella (ks. karttaliitettä 1). Sen yli kulkee talosta Turun - Karjaan maantielle vievä tie. Löytökohdalla, joka on n. satakunta metriä talosta luoteeseen, ei Lindqvistin mukaan koskaan ole varsinaista tietä tehty, vaan on kuljettu vain paikan yli, mäen-

pintaa pitkin, ennenkuin Lindqvist sitä viime vuonna alkoi tasoittaa ja silloin löysi mainitut esineet. Hän ilmoitti niiden olleen yhden kiven alla, mikä kuitenkin ei tunnu uskottavalta kalmiston laadun ja esineiden suhteellisen lukuisuuden huomioonottaen.

Kun työvoimaa oli luvassa korkeintaan kolmeksi päiväksi, oli tärkeää ensimmäiseksi tutkia tien alue, joka jo oli pengot-
tukin. Sitä varten paalutettiin sen kohdalla neljä 2 x 2 metrin
suuruista ruutua, ja siitä levitettiin kaivausalueetta niinkuin
liitekartasta 2 käy selville eri suuntiin.

Varsinainen tien ala oli vailla kiveystä, mutta parista
pienestä kiviryhmästä päätellen (ruuduissa M ja V) sekä huomioon-
ottaen, että kiveystä oli sen kummallakin puolella, voi pitää
varmana, että sitä aikaisemmin on siinä ollut, onko se sitten
hävitetty viime kesän tasotustyössä tai ehkä jo aikaisemmin.
Myöskin maa oli tällä kohdalla pengottua, mustaa maata oli täp-
littäin hiekassa, ja luita sekä saviastianpalasia tavattiin. Löy-
döt tältä alueelta tuskin useinkaan olivat alkuperäisissä asemis-
saan, mutta tärkeimpien löytöpaikat merkittiin kuitenkin karttaan.

Tien länsipuolella kiveystä oli nähtävästi koskemattomana ruu-
duissa F - I, O, T, Y ja N:n, S:n ja X:n länsipuoliskossa. (Kun ki-
veyksen vuoksi osittain käytettiin pienempää ruudutusta täällä
kuin tien kohdalla, on kartan N:o 2 ruudutus epäsäännöllistä, ja
ruudut ovat senvuoksi merkityt kirjaimilla.). Mainituista ruuduista
tehtiin erikoiskartta (karttaliite 3) ja kiveys valokuvattiin (le-
vy 13262). Se oli tavallista polttokenttäkalmiston kiveystä, har-
vahkoa ja yksikerroksista. Löydöt olivat kivien välissä. On mah-
dollista, että kiveystä ulottuu tähän suuntaan etämmällekin, mut-
ta kaivaustyöväen puutteessa en voinut laajentaa aluetta sinne-
päin. Sama pitää paikkansa kaivausalueen itäosaan nähden, jossa
koskemattomaa kiveystä tavattiin ruudussa G (erikoiskartta, liite
4), sekä ruudussa K. C-ruudusta saatiin hyvin runsaasti löytö-
jä; K-ruudusta, johon kaivaus ulotettiin C:ruudun kiveyksen jat-
kumisen vuoksi, löydettiin 5 Petersenin E-tyypin keihäänkärkeä
(liitekartta 5). Ne olivat varmasti alkuperäisessä asemassaan,

kärjet NO:hon päin (ks. karttaa 5 ja valokuvia levyt 13263-4).
Myöskin harva kiveys oli säilynyt.

Sensijaan saavutettiin kalmiston raja varmasti S-suunnassa, jossa C-rundun kiveyksen laidan vierestä alkoi puhdas hiekkainen nummimaa. Äärimmäisen kiven viereen oli tässä pistetty maahan suuri veitsi, kärki vinosti alaspäin. Ruutujen A ja B eteläosasta ei myöskään enää saatu mitään löytöjä, ja kalliopohja tuli vastaan jo muutamia cm maanpinnan alapuolella. Kaivausalueen N-suunnassa näytti kulttuurimaa niinikään loppuvan.

Löydöt olivat varsin runsaat ja huomattavan hyvin säilyneet. Ne ovat viikinkiaikaa, lähinnä 800-lukua. Huomiota herätti näiden joukossa rundusta S löydetty 100-luvun silmäsolki, joka on seitsemisensataa vuotta muita löytöjä vanhempi. Muita sen kanssa varmasti samanaikaisia löytöjä ei tehty; mahdollista on kuitenkin että rannerengas N:o 11284:100 on viikinkiaikaa vanhempi ja ehkä jo roomalaista rautakautta sekin.

Jatkokaivausta varten lyötiin muutamia paaluja syvälle maahan kaivausalueen kulmauksiin, joista lähtien sitä voi laajentaa.

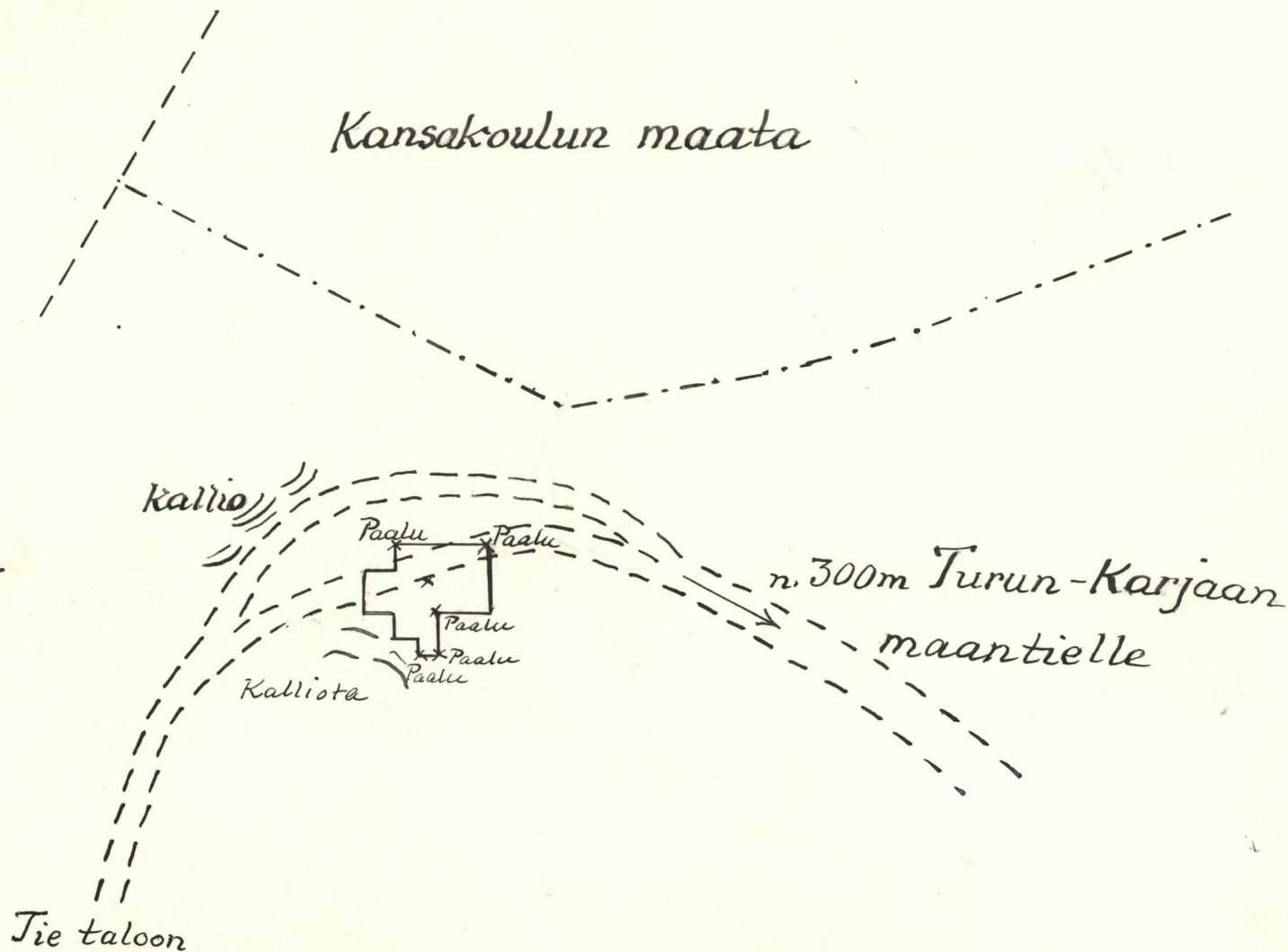
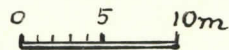
Helsingissä 28 p:nä elokuuta 1941

Ella Kivikaski

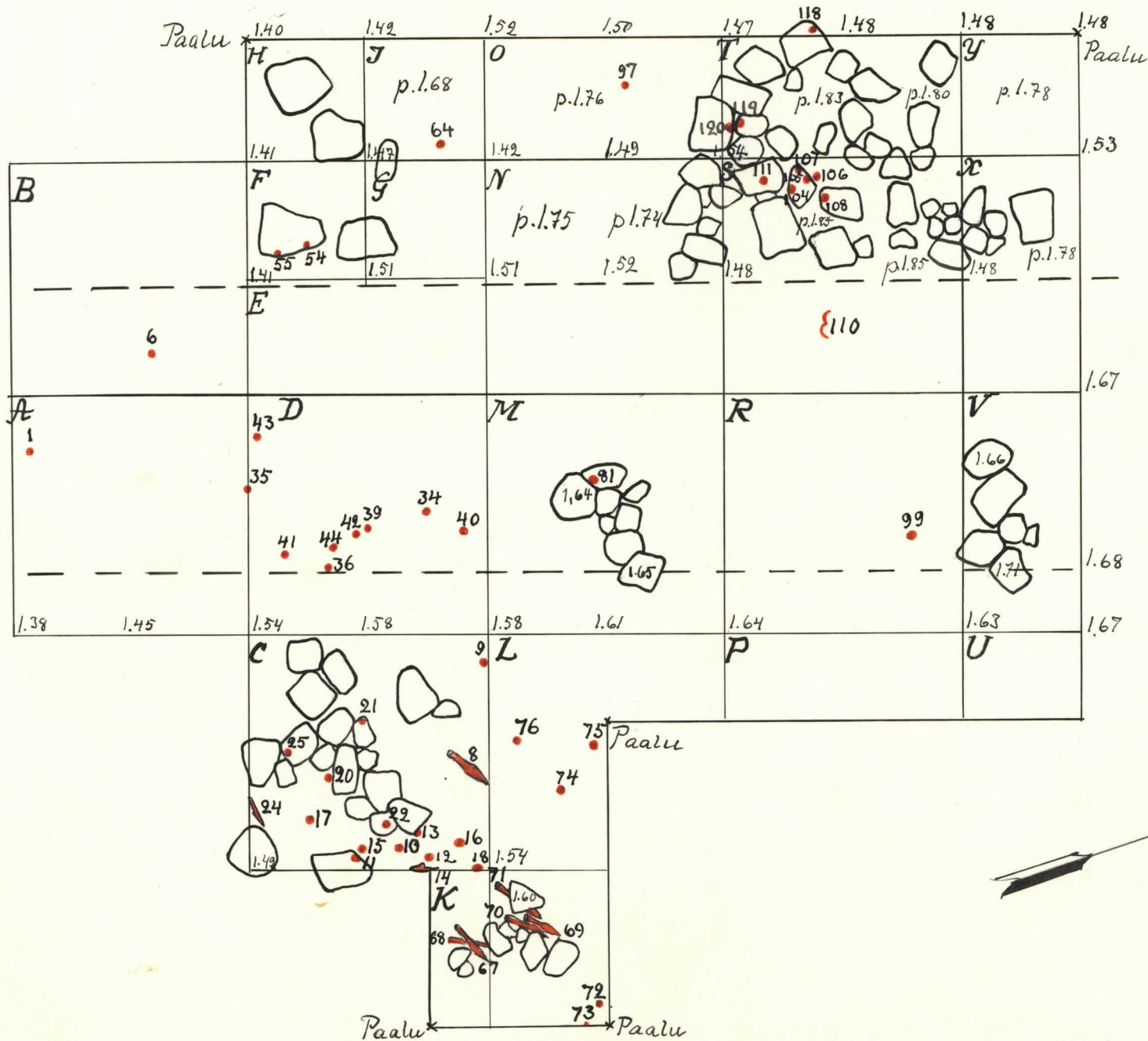
Kartta liite 1.

Tenhola, Bonäs,
Lillmalmsbacken.
Kaivausalue 1941.
Ella Kivikoski

Kansakoulun maata

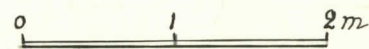

Karttaliite 2.

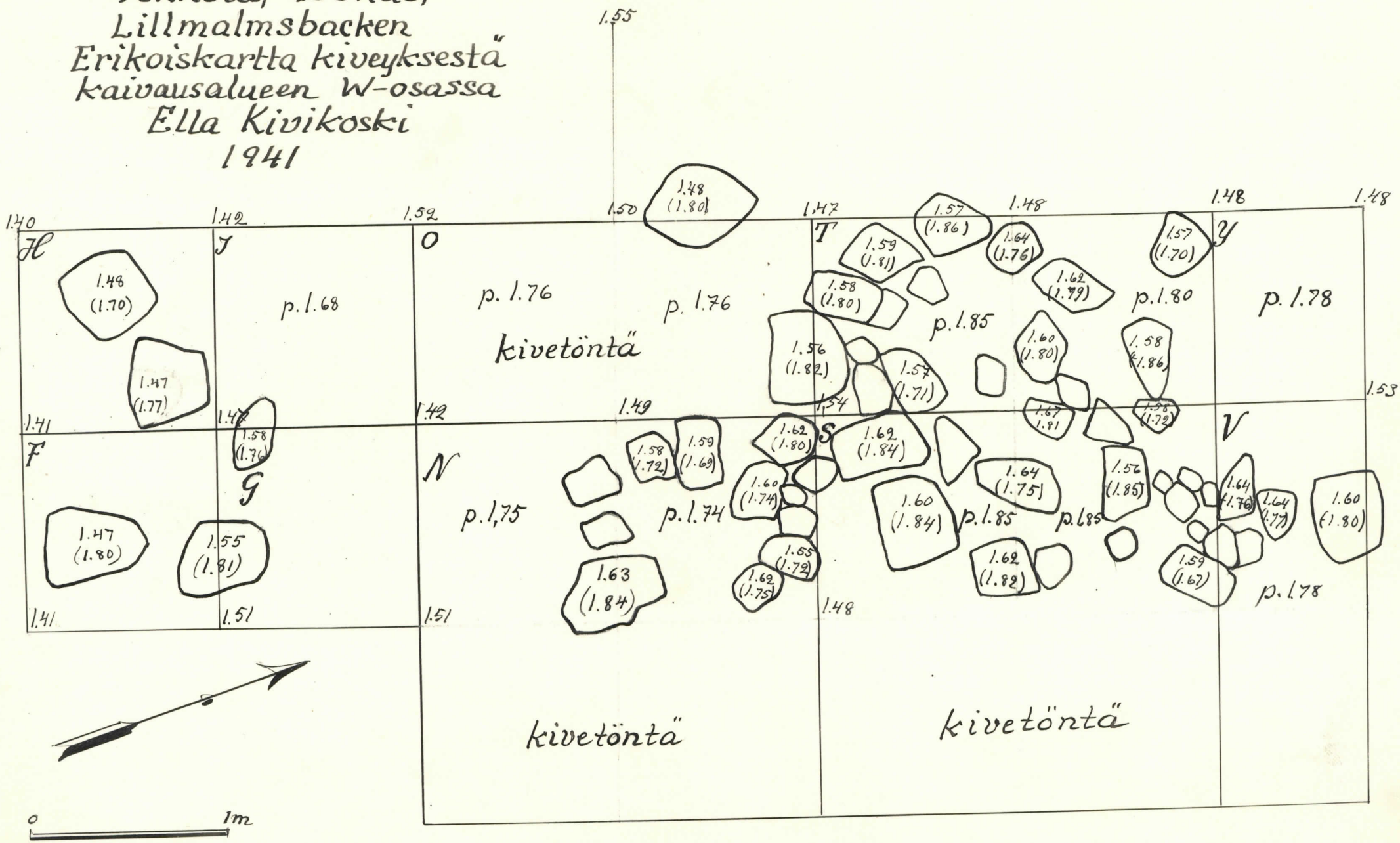
Tenhola, Bonäs.
Lillmalmsbacken
Ella Kivikoski
1941

Päänumero 11284

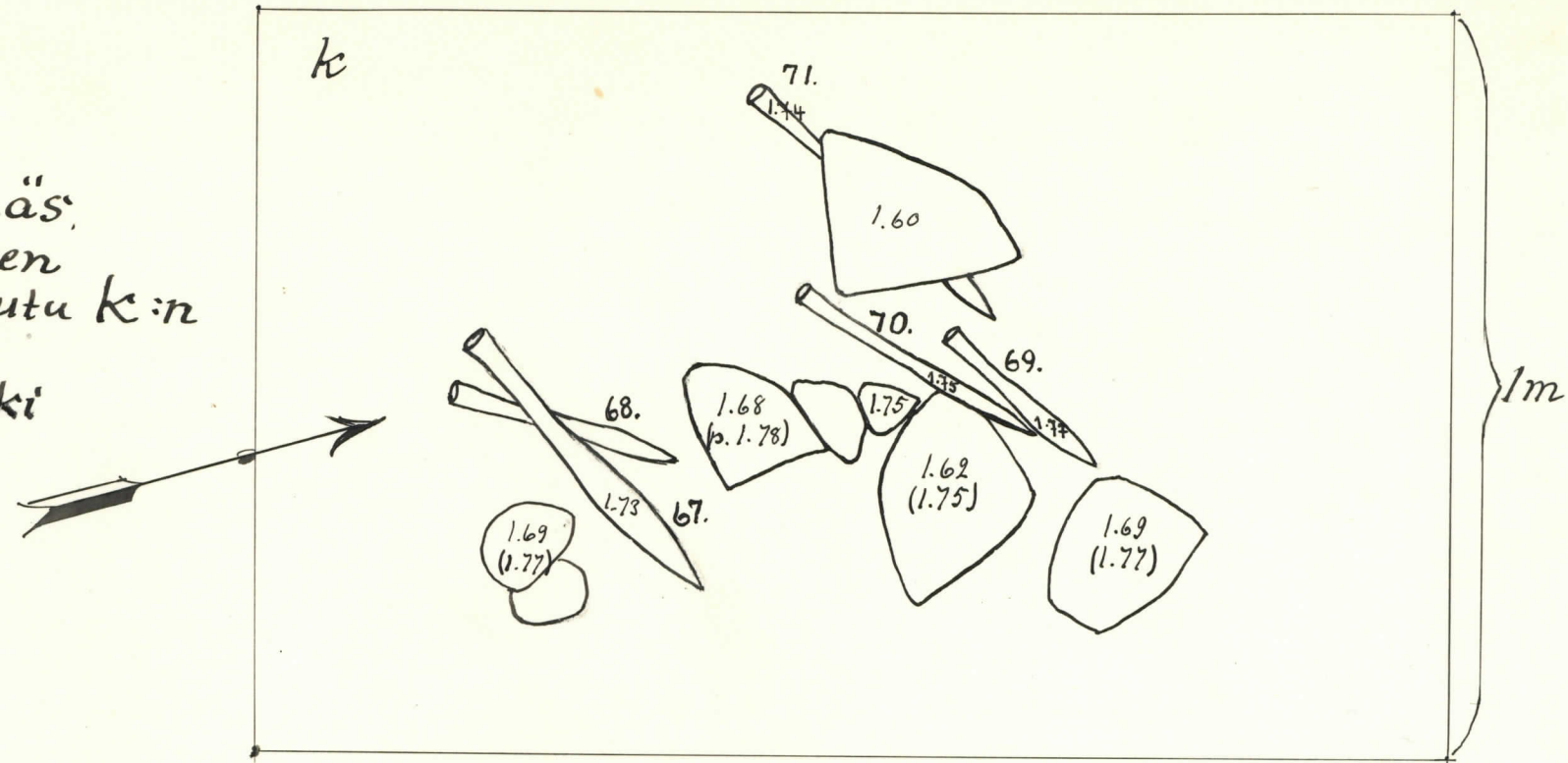
Karttaliite 3.

Tenhola, Bonäs,
Lillmalmsbacken
Erikoiskartta kiveyksestä
kaivausalueen W-osassa
Ella Kivikoski
1941

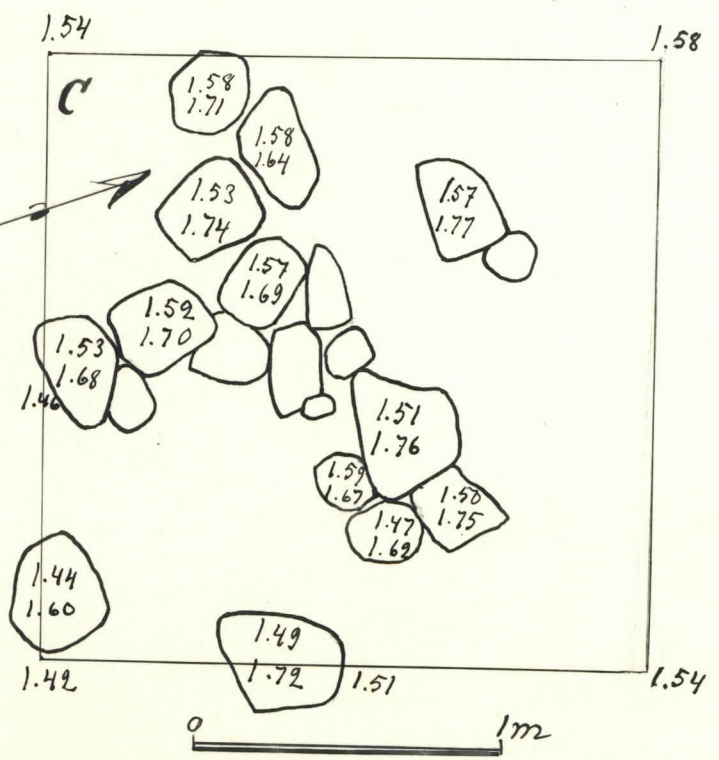

Karttaliite 5.

Tenhola, Bonäs,
Lillmalmsbacken
Erikoiskartta ruutu k:n
aselöydöstä
Ella Kivikoski
1941

Karttaliite 4.
Erikoiskartta ruutu C:n kiveyksestä

Lillmalmsbacken valokuvattuna Östergårdin^{L. 13259.}
pihamaalta, O:sta päin. Kaivauspaikka mä-
ellä, tienmutkasta oikealle. Vasemmalla kansakoulu.

Sama paikka kuin edellä. L. 13260.

Kuva kaivauspaikalta, S:stä^{L. 13261}
päin. Tienkohta kaivauksen alla.

Kiveys ruudussa N, S, T, X, Y valok. L. 13262.
S:stä päin.

Aelöytö ruudussa K (11984:67-71) S:stä
päin! L. 13263.

Sama kuva kuin edellä. L. 13264.